

وزیر ارتباطات در نشست خبری

در پاسخ به «شرق» درباره چرایی ادامه محدودیت دسترسی به اینترنت:

اینترنت به شرایط اول دی بازگشته است

ستار هاشمی بعد از دو سال در اولین نشست خبری خود اعلام کرد

یکی از نگرانی‌های مردم این است که اینترنت تا چه زمانی متصل است. او می‌گوید تلاش می‌کنند

از طریق ستاد ساماندهی فضای مجازی، قطعی اینترنت را شفاف و زمان دار کنند

شرق: سه ماه از اعمال گسترده‌ترین قطعی و محدودیت‌های اینترنتی می‌گذرد؛ محدودیت‌هایی که نه‌فقط زندگی روزمره کاربران، بلکه فعالیت کسب‌وکارها، استارت‌آپ‌ها، فعالان اقتصاد دیجیتال و حتی زیرساخت‌های ارتباطی کشور را تحت تأثیر قرار داد. پس از ماه‌ها انتقاد از تداوم این وضعیت، سرانجام ستاد ویژه ساماندهی و راهبری فضای مجازی در اردیبهشت‌ماه تشکیل شد؛ ستادی که با هدف پایان‌دادن به چندصدایی در تصمیم‌گیری‌های حوزه اینترنت شکل گرفت و در نخستین خروجی خود، بازگشت اینترنت به وضعیت پیش از ۱۸ دی‌ماه را تصویب کرد. مصوبه‌ای که شامگاه چهارم خرداد با تأیید و ابلاغ مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهوری، وارد فاز اجرا شد.

اما با گذشت حدود دو هفته از ابلاغ این مصوبه، هنوز بسیاری از کاربران، فعالان بخش خصوصی و کارشناسان معتقدند اینترنت به شرایط وعده داده‌شده بازنگشته است. محدودیت برخی پروتکل‌های ارتباطی همچنان پابرجاست، همه دیتاسنترها به اینترنت متصل نشده‌اند، برخی سرویس‌ها همچنان با اختلال مواجه‌اند و داده‌های بین‌المللی نیز تصویری متفاوت از روایت رسمی «اتصال اینترنت» ارائه می‌کنند.

در چنین شرایطی، نخستین نشست خبری ستار هاشمی، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات، پس از نزدیک به دو سال برگزار شد؛ نشستی که عملاً به جلسه‌ای درباره اینترنت، محدودیت‌ها، آینده حکمرانی فضای مجازی و هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی قطع ارتباطات تبدیل شد.

مهم‌ترین بخش این نشست اما پاسخ وزیر به پرسش «شرق» بود؛ جایی‌که او برای نخستین‌بار با صراحت از پیامدهای سیاست‌های محدودکننده سخن گفت و آماری ارائه کرد که شاید مهم‌ترین اعتراف رسمی دولت درباره نتیجه محدودسازی‌های ماه‌های اخیر باشد. هاشمی در پاسخ به «شرق» اعلام کرد در دست پیش از بازگشایی اینترنت، حجم ترافیکی که از مسیر استارلینک و مسیرهای مرزی از کشور خارج می‌شد، تقریباً با ترافیک رسمی اینترنت کشور برابری می‌کرد. او این وضعیت را «فاجعه» و «تهدید برای نظام حکمرانی» توصیف کرد.

هم‌زمان بهزاد اکبری، معاون وزیر ارتباطات و مدیرعامل شرکت

ارتباطات زیرساخت نیز در پاسخ به «شرق» اعلام کرد اینترنت هنوز به وضعیت کامل بیشین بازنگشته اما ترافیک شبکه اکنون به حدود ۷۸ درصد سطح ابتدای دی‌ماه رسیده است؛ آماري که خود نشان می‌دهد فاصله قابل توجهی میان وضعیت فعلی و شرایط عادی وجود دارد.

سه ماهی که اینترنت از زندگی روزمره حذف شد

هرچند مسئولان دولتی ترجیح می‌دهند از واژه «محدودسازی» استفاده کنند، اما برای میلیون‌ها کاربر آنچه طی ماه‌های گذشته تجربه شد، چیزی جز قطعی گسترده اینترنت نبود. محدودیت‌هایی که ابتدا با عنوان ملاحظات امنیتی آغاز شد، به‌تدریج به لایه‌های مختلف شبکه گسترش یافت؛ از محدودیت در دسترسی به سرویس‌های خارجی تا اختلال در پروتکل‌های فنی، محدودشدن دسترسی برخی دیتاسنترها و کاهش محسوس کیفیت ارتباطات.

در این مدت کسب‌وکارهای اینترنتی بارها نسبت به آثار اقتصادی این وضعیت هشدار دادند. فعالان استارت‌آپی از کاهش درآمد‌ها گفتند، شرکت‌های فناوری از اختلال درمورد مشتریان خارجی خبر دادند و کارشناسان نیز نسبت به مهاجرت بیشتر نیروهای متخصص هشدار دادند. فشارها در نهایت به جایی رسید که دولت تصمیم گرفت ستاد ویژه ساماندهی و راهبری فضای مجازی را فعال کند؛ ستادی که به گفته هاشمی قرار است به چندصدایی موجود در حوزه حکمرانی اینترنت پایان دهد. خروجی نخست این ستاد، تصویب بازگشت اینترنت به وضعیت پیش از دی‌ماه بود؛ تصمیمی که پس از تأیید رئیس‌جمهوری ابلاغ شد و انتظار می‌رفت مسیر بازگشت شبکه به شرایط عادی را هموار کند. اما اکنون پرسش اصلی این است که آیا این اتفاق واقعاً رخ داده است؟

اینترنت برگشته یا فقط بخشی از آن؟

پرسش «شرق» در نشست خبری دقیقاً بر همین نقطه متمرکز بود. پرسشی که با استناد به داده‌های بین‌المللی مطرح شد و به تفاوت میان روایت رسمی و تجربه کاربران اشاره می‌کرد.

عکس از نشست خبری ستار هاشمی

بر اساس این داده‌ها، حجم ترافیک اینترنت کشور همچنان به سطح پیش از محدودیت‌ها بازنگشته است. برخی پروتکل‌های مهم از جمله IPv6 و HTTP/3 محدود هستند. تعدادی از دیتاسنترها هنوز به شکل کامل به اینترنت متصل نشده‌اند و برخی فعالان حوزه فناوری نیز از مسدودشدن تصادفی IP‌های داخلی با هدف مقابله با فیلترشکن‌ها خبر می‌دهند.

هاشمی در پاسخ به این انتقادها تلاش کرد تصویری فراتر از بحث فنی ارائه کند. او به «شرق» گفت مسئله اینترنت امروز صرفاً یک مسئله ارتباطی نیست، بلکه به اقتصاد، نوآوری، توسعه و حتی امنیت ملی گره خورده است. وزیر ارتباطات تأکید کرد: «اگر اقتصاد دیجیتال برای کشور مهم است، نمی‌توان با خودتحریمی خودمان را از جریان جهانی جدا کنیم». این جمله را شاید بتوان مهم‌ترین موضع‌گیری وزیر از تباطات دولت چهاردهم درباره سیاست‌های محدودسازی اینترنت دانست؛ موضعی که فاصله محسوسی با روایت سال‌های گذشته دارد.

اما بخش جالب‌تر پاسخ وزیر، جایی بود که از رشد استفاده از اینترنت ماهواره‌ای سخن گفت. سال‌هاست مسئولان مختلف درباره استارلینک هشدار می‌دهند اما کمتر مقام مسئولی به شکل رسمی درباره ابعاد واقعی استفاده از آن در ایران صحبت کرده است. هاشمی اما در نشست خبری خود اعلام کرد درست پیش از بازگشایی اینترنت، حجم ترافیک خارج‌شده از کشور از طریق استارلینک و مسیرهای مرزی تقریباً با ترافیک رسمی اینترنت کشور برابری می‌کرد. این اظهارات در واقع تأیید همان نگرانی‌ای است که بسیاری از کارشناسان طی سال‌های اخیر مطرح کرده‌اند؛ اینکه محدودسازی‌های گسترده نه‌تنها استفاده از اینترنت را متوقف نمی‌کند، بلکه کاربران را به سمت مسیرهایی هدایت می‌کند که اساساً خارج از کنترل ساختار رسمی ارتباطی کشور قرار دارند.

وزیر ارتباطات نیز با اشاره به همین موضوع گفت تجربه ماه‌های گذشته نشان داده نمی‌توان صرفاً با ابزارهای فنی و مسدودسازی به حکمرانی مطلوب رسید و طولانی‌شدن محدودیت‌ها در مواردی نتیجه‌ای معکوس به همراه داشته است.

اینترنت برای نوآوری مثل اکسیژن است

شاید مهم‌ترین جمله وزیر ارتباطات در این نشست همان عبارتی بود که در پاسخ به پرسش «شرق» مطرح کرد؛ اینکه وزارت ارتباطات حتی به بازگشت به شرایط پیش از دی‌ماه نیز رضایت ندارد.

هاشمی گفت: «اینترنت برای رشد و نوآوری مثل اکسیژن است». این جمله در شرایطی مطرح می‌شود که بخش بزرگی از زیست‌بوم فناوری کشور معتقد است عقب‌ماندگی ایران در اقتصاد دیجیتال، هوش مصنوعی و فناوری‌های نوظهور تا حد زیادی به محدودیت‌های ارتباطی گره خورده است.

خود وزیر نیز در بخش دیگری از نشست با اشاره به رقابت جهانی در حوزه هوش مصنوعی گفت در حالی‌که دنیا با سرعتی بی‌سابقه در حال حرکت است، ما هنوز درباره این صحبت می‌کنیم که اینترنت وصل هست یا نیست.

در سوی دیگر ماجرا، بهزاد اکبری، معاون وزیر ارتباطات و رئیس شرکت ارتباطات زیرساخت تلاش کرد تصویری فنی‌تر از وضعیت فعلی ارائه دهد.

او ضمن رد برخی آمارها درباره بازگشت فقط ۶۰ درصد ترافیک اینترنت که «شرق» آن را در جلسه اعلام کرد، گفت وضعیت فعلی باید با ابتدای دی‌ماه مقایسه شود نه با ۱۸ دی‌ماه؛ زیرا حتی پیش از آن تاریخ نیز محدودیت‌هایی وجود داشته است. به گفته اکبری، اکنون حدود ۷۸ درصد ترافیک ابتدای دی‌ماه به شبکه بازگشته و روند رشد همچنان ادامه دارد. او البته وجود برخی محدودیت‌ها را نیز تأیید کرد؛ از جمله محدودیت‌های مرتبط با IPv6، برخی پروتکل‌های ارتباطی و اتصال کامل همه دیتاسنترها. این اعتراف در عمل نشان می‌دهد اجرای مصوبه بازگشت اینترنت هنوز به پایان نرسیده و بخشی از محدودیت‌ها همچنان پابرجاست. بخش دیگری از صحبت‌های اکبری به موضوعی اختصاص داشت که کمتر در بحث‌های عمومی مورد توجه قرار می‌گیرد: تحریم‌ها. معاون وزیر ارتباطات اعلام کرد حدود ۳۰ درصد از ۱۰۰ هزار دامنه برتر جهان برای کاربران ایرانی در دسترس نیستند. این‌ن عدد در میان یک

شرق

میلیون دامنه برتر جهان به حدود ۲۰۰ هزار مقصد اینترنتی می‌رسد. به گفته او، همین مسئله باعث شده کاربران ایرانی حتی برای دسترسی به سرویس‌هایی که ارتباطی با فیلترینگ داخلی ندارند نیز ناچار به استفاده از ابزارهای تغییر IP شوند. اکبری همچنین از کمبود سرمایه‌گذاری در شبکه ارتباطی کشور سخن گفت. به گفته او، مصرف اینترنت نسبت به مهر ۱۴۰۳ بیش از ۵۰ درصد افزایش یافته اما توسعه زیرساخت‌ها متناسب با این رشد نبوده است؛ مسئله‌ای که اکنون خود را در قالب افت کیفیت شبکه نشان می‌دهد.

شفاف‌سازی قطع اینترنت

یکی دیگر از بخش‌های نشست اما به آینده محدودسازی اینترنت مربوط می‌شد. هاشمی اعلام کرد وزارت ارتباطات در حال طراحی سازوکاری است که در صورت اعمال هرگونه محدودیت اینترنتی، مشخص باشد این تصمیم توسط چه نهادی گرفته شده، چه مدت ادامه خواهد داشت و دامنه آن چیست.

او تأکید کرد قطع یا محدودسازی اینترنت در فضای مبهم و بدون اطلاع‌رسانی شفاف، نه به نفع مردم است و نه به نفع حکمرانی فضای مجازی. اگر این وعده عملی شود، شاید برای نخستین بار در سال‌های

اخیر فرایندی مشخص و شفاف برای اعمال محدودیت‌های اینترنتی شکل بگیرد؛ موضعی که همواره یکی از مطالبات اصلی فعالان اقتصاد دیجیتال بوده است.

وزیر ارتباطات در بخش دیگری از نشست به طور صریح با ایده اینترنت وایت‌لیستی یا همان اینترنت طبقاتی مخالفت کرد.

او این طرح را از نظر اجرایی غیرممکن دانست و گفت نمی‌توان برای ده‌ها میلیون کاربر تعیین کرد که هر فرد به چه سطحی از محتوا دسترسی داشته باشد. هاشمی معتقد است چنین رویکردی نه‌تنها نوآوری را محدود می‌کند، بلکه محصول نگاه‌های سلبی به فضای مجازی است؛ نگاهی که به گفته او در سال‌های گذشته نتوانسته مشکلات را حل کند.

اقتصاد دیجیتال؛ قربانی خاموش محدودیت‌ها

شاید مهم‌ترین پیام کلی این نشست را بتوان در یک جمله خلاصه کرد: اینترنت دیگر صرفاً یک ابزار ارتباطی نیست.

از نگاه وزیر ارتباطات، محدودسازی اینترنت فقط دسترسی کاربران را محدود نمی‌کند، بلکه توسعه روستایی، سرمایه‌گذاری، اقتصاد دیجیتال، مهاجرت نخبگان، توسعه هوش مصنوعی و حتی امنیت ملی را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد.

به همین دلیل است که او در نخستین نشست خبری خود، بیش از هر چیز درباره اینترنت صحبت کرد؛ اینترنتی که سه ماه محدود شد، برای بازگشتش ستاد ویژه تشکیل شد، مصوبه گرفت، ابلاغ شد، اما هنوز حتی مسئولان وزارت ارتباطات نیز نمی‌گویند به نقطه پایان مسیر رسیده است. شاید مهم‌ترین جمع‌بندی نشست همان چیزی باشد که در پاسخ وزیر به «شرق» شنیده شد؛ اینکه حتی بازگشت به وضعیت پیش از دی‌ماه هم دیگر هدف نهایی نیست. هدف به گفته او، باید رسیدن به اینترنتی باشد که بتواند نقش «اکسیژن» را برای اقتصاد و نوآوری کشور ایفا کند. اما اینکه این هدف چه زمانی از سطح شعار و وعده به واقعیت تبدیل می‌شود، همچنان پرسشی است که پاسخش برای میلیون‌ها کاربر ایرانی روشن نیست.

لونژین

LONGINES

SARMAN Co.

شرکت سرمان

۰۲۱ ۲۲ ۶۱ ۳۷ ۵۲

CONQUEST HERITAGE